

Domáci glasovi

Stev.158

Lienz, četrtek 8. avgusta 1946.

Isto.2.

NA MADŽARSKEM VLADA KOMUNISTIČNA MANJSINA

Sredi Budimpešte stoji velika zgradba kjer je sivo naslikana strašna bojna ladja. Tu je bil glavni stan Gestapa med nemško okupacijo; danes je tu nastanjen glavni stan madžarske politične policije.

Madžarska politična policija je podrejena notranjemu ministrstvu. Notranji minister sedanje koalicijske vlade Franca Nagya je komunist. Ko so se delila ministrstva so komunisti vztrajali na tem, da dobijo to ministrstvo v svoje roke.

Komunisti dejansko vladajo v deželi, dasi so dobili samo 18% oddanih glasov pri zadnjih volitvah. Vladajo pa s tem ker imajo v rokah ključ, to je notranje ministrstvo, ki s pomočjo politične policije strahuje državo.

Politična policija vlada deželo ker lahko izvaja pravico aretacije in deportacije.

O TISOČIH NI VEČ GLASU ODKAR SO JIH ARETIRALI. Pod gestapovsko oblastjo je na tisoče Madžarov šlo skozi vrata tega poslopja in njihove družine nikdar več niso slišale o njih. Pod komunistično oblastjo politične policije zopet grede Madžari v tisočih skozi ta vrata in njihove družine ne slišijo več o njih. To je eden izmed sadov "osvoboditve" Madžarske.

Vodja politične policije je general Gabriel Peyer. Seveda je tudi on komunist. Ima hkrati madžarsko in rusko državljanstvo.

Ne morete telefonirati in urediti kekega sestanka z gen. Peyerjem. Vem, ker sem skušal to storiti. Peyer Vam sme telefonirati ali pa vas sicer poklicati. In tako tudi večkrat stori.

Nihče ne ve celotnega števila vseh političnih jetnikov, ki so bili aretirani na Madžarskem tekem zadnjega leta, gotovo pa jih je na tisoče. Morda celo več tisoč. - Nimamo namena pretirati, rečemo pa, da skoro vsak človek, ki ga srečaš v Budimpešti pozna tega ali onega, ki ga je politična policija aretirala in o katerem se odslej ni ničesar več slišalo. Med temi pa so tudi ljudje, ki se ne morejo uvrščati med "fašistične zveri", če fašizem in liberalizem danes nista istovetna pojma.

OKUPACIJSKA ARMADA ZADRŽUJE UPOR. Pa ne samo aretacije, celo strah pred aretacijo pomaga ustvarjati teror. Ves položaj je sličen onemu na Poljskem, toda Madžarska je v mnogih ozirih še bolj zgovorna kot Poljska. Ker je ena izmed bivših sovražnic in ker je število prebivalstva manjše je torej upor proti mogočni zasedbeni armadi pa naj bo že obiten ali podtalen, vse bolj težaven.

Taka je resničnost za budimpeštanskimi kulisami. Tak je dejanski položaj za kulisami koalicijske vlade.

Krasno oblečene ženske po ulicah (boljše oblečene ženske se vidijo tu kot drugje v Evropi); bogata in raznovrstna hrana, ki jo lahko kupiš - po cenah (prvi dan so me vprašali, če želim dve ali tri jajca za zajtrk), trgovine so polne najbolj razkošnega luksuza

(prosim, spomnite se, da so zmagoslavni Londončani vse take stvari strogo obsodili); trdo delo, ki je bilo opravljeno, da so spravili ruševine iz ulic in zopet zgradili mostove čez Donavo (zares veliko delo); vse to je očem prijetno in daje videz dobrobiti in napredka.

OSEBNA IN GOSPODARSKA NESIGURNOST. Človek ima vtis osebne nesigurnosti, ker te vsak moment lahko aretirajo, gospodarska negotovost pa izhaja iz dejstva, da je denar že dvakrat propadel od konca sovražnosti.

Ironična stvar tega pa je, da deželo vladajo ljudje, ki so pri volitvah bili odločno zavrženi. Na Madžarskem gospodarijo v glavnem tri glavne stranke, mali posestniki, socialni demokratje in komunisti. Dejansko je 45% za komuniste oziroma socialno-demokrate.

Stranko malih posestnikov bi lahko približno opisali kot sredino, oziroma desno sredino s prirastkom od desne, ki ima močno oporo v Cerkvi in katere politična doktrina nalikuje oni, ki jo je oznanjal rajni G.K. Chesterton v svojih "Distributiats". Lahko bi jo primerjali z bolj strnjeno Mikolajczykovo kmečko stranko na Poljskem.

KONCESIJE, KI NISO RODILE SPRAVE. Način in metoda vlade je torej jasen odsev glasovanja. Vse od zadnjih volitev naprej stranka malih posestnikov kljub svoji večini dozdevno hira kar očividno. Mi. predsednik Ferenc Nagy je izčrpan mož, ki ni nikoli veljal za bistrounega. Komunisti so ga primorali da je dajal koncesije na levo in desno zaradi sprave. Toda komunisti se niso spoprijaznili in zdaj je on sam v nevarnosti, da povzroči razkolj v lastni stranki.

Najmočnejša in morda najbolj zmožna osebnost v stranki malih posestnikov je državni podtajnik pater Balogh, utelešeno 20. stoletje nekoč slavnega tipa srednjeveškega političnega prelata.

Mož krepke telesne postave z odgovarjajočim humorjem, ki ga je čisto najti pri debelih ljudeh. Pater Balogh drzno pronaša vse drznosti političnih iger. Komunistični boj ga ne utruja niti mu ne kvari živcev; človek ima vtis, da je pater Balogh najsrečnejši kadar je ves zapleten v politični dvoboj z Rakocijem, tem silno zmožnim voditeljem komunistov.

Zdi se, da so si glede Rakocijeve zmožnosti in inteligence prijatelji in sovražniki vsi edini. Nisem si mogel ustvariti osebne sodbe, ker je energično odklonil, da me obišče, češ, da je preveč zaposlen. - Na splošno lahko rečemo, da madžarski komunisti nimajo radi stikov z britanskimi žurnalisti. V tem se razlikujejo od svojih kolegov na Češkem in Poljskem, ki so silno dostopni.

Kar se pa socialno-demokratov tiče, ki stojijo politično sredi med malimi posestniki in komunisti, se večina izmed njih dozdevno nagiba bolj proti levi. Zavržili so svojega starešino in izkušenega voditelja Karla Peyerja, enega tistih Madžarov, ki so bili leta 1944 od Nacistov odpeljani v koncentracijsko taborišče in so izbrali gospoda Šokošic-a, ki je znan po svojih ozkih stikih s komunisti.

BIVŠI FAŠISTI V KOMUNISTIČNIH VRSTAH. Ne smemo misliti, da so komunisti čisto enotni, čisto so velike razlike med zadržanjem voditeljev in članov stranke. Večina prvih se je vrnila iz Rusije, kjer so preživeli daljšo ali krajšo dobo za časa Hortijevega režima na Madžarskem med prvo in drugo svetovno vojno. Med člani pa je gotovo veliko število bivših članov Szalasijeve fašistične organizacije, ki se preje znajdejo v avtoritativni kot demokratični stranki - pojav, ki smo ga mogli opaziti

tudi drugje po Evropi.

Tudi židovski vpliv je precej močan, zlasti v višjih plasteh komunistične stranke, kakor na Poljskem. Anti-semitizem, dasi tu manj odkrit, kot na Poljskem, dozdevno narašča.

ODSTAVLJANJE URADNIKOV KOT POLITIČNO OROŽJE. Vzporedno z aretacijami, ki jih izvaja politična policija gre čiščenje v upravi, ki se izvaja v korist narodnega gospodarstva. Kaj bi bilo na videz bolj zdravo kot to? Mala Madžarska je bila poprej kar smešno prenatrpana z birokrati. Načrt predvideva, da se odpusti 50.000 - 60.000 upravnih uradnikov, in kdor ve, kako tiranski so lahko ti ljudje v vzhodni ali balkanski Evropi, bo pač kaj lahko simpatiziral s tem ukrepom.

Žal pa se zdi, da se to čiščenje ne izvaja iz upravnih nagibov ampak iz zgolj strankarskih koristi. Odstavljanje birokratov je dejstvo, katerega se poslužujejo kot nadaljno sredstvo, da vsa oblast v državi preide na eno stranko. Celó silno previdni ministri predsednik mi je moral priznati, da si nekateri ljudje hočejo iz tega napraviti politično orožje."

Nekega člana stranke malih posestnikov sem vprašal, zakaj je njegova stranka, dasi ima absolutno večino, še vedno v koaliciji s komunisti, ki uporabljajo vsako sredstvo, da ustanovijo eno-strankarsko policijsko državo.

Njegov odgovor je poučljiv: "Če igrate z drugim človekom in veste, da goljufa, potem je priporočljivo, da igro nadaljujete, če kak velik človek stoji s puško ob vratih."

("Daily Telegraph" 26.7.46.)

Pripombe k mirovni konferenci

Bilo bi še prezgodaj, da bi že sedaj ugotavljali dejstva pri poteku mirovne konference. Zadovoljili se bomo z ugotovitvijo, da dosednji potek konference ne vzbuja pesimizma in da preroški črnogledi do sedaj niso imeli prav. Dalje je vredno pripomniti, da so se mali narodi do sedaj mogli uveljaviti - vsaj pri razpravah.

Pri sedanji pariški konferenci so prvokrat v svoji zgodovini pojavlja Evropa bolj objekt, kot pa o svoji usodi sam odločujoč subjekt. Pri konferenčnih odločitvah imajo odločilno besedo velesile. Od teh so Zedinjene ameriške države neevropska sila; Velika Britanija, ki temelji in črpa svojo moč in svoj pomen bolj v imperiju kot pa na domačem otoku, leži na robu Evrope; Sovjetska Rusija je pa, dasi največja evropska država, obenem tudi v enaki meri azijska država. Francija je iz vojne izšla oslABLJENA in stoji danes bolj v senci "velikih treh". Italija kot premagana država nima kaj oziroma sme le malo govoriti; Nemčija pa, ki mora kot glavni vojni krivec nositi vse posledice popolnega poraza, sploh nič ne pomeni. Krivda, da je Evropa zabredla tako daleč, da more le malo soodločati o svoji usodi, leži na njej sami. Evropske države in narodi so se v vednih vojskah med seboj mesarili in slabili, mesto, da so skupno v pravem evropskem duhu zgradili red, ki bi koristil vsem in s tem tudi vsej Evropi. Naloga zgodovinarjev bo, poiskati in oceniti krivce, kakor hitro bo svet v zadostni oddaljenosti od te evropske katastrofe. Evropa sama sebi ne bo mogla več vrniti izgubljenega položaja v svetu. Danes smo že tako daleč, da mora zastopnik Kitajske - države torej, ki leži na drugem koncu Azije in v kateri so še pred nekaj leti imeli Evropejci vse predpravice - na mirovni konferenci posredovati med evropskim zahodom in vzhodom, da se ne bi Evropejci "požrli".

Nekoliko presenetljiv in čisto nov moment na pariški konferenci je močna solidarnost latinskih držav južne Amerike v prizade-

vanju, da bi dosegla Italija ugodnejše mirovne pogoje. Prezreti pa tudi ne smemo nastopa sklenjenega slovanskega bloka, bloka, ki nas spominja, kako je izid druge svetovne vojne okrepil slovansko enoto in razširil oblast slovanstva, kot skupnost mladih, zdravih in krepkih narodov s povprečno največjim prirastkom potomstva, močno na evropski zapad. Na oblikovanje bodoče Evrope, bo to imelo vpliv, ki se danes še ne da pregledati in to ne samo v politiki, temveč tudi na duhovnem in kulturnem področju.

("Salzburger Nachrichten" 5.8.46.)

= :: =

EQUADOR SPREJME AVSTRIJCE.

"Salzburger Nachrichten" z dne 5. t.m. objavljajo vest UP -agencije, po kateri je predsednik equadorske republike dr. Velasco Ibarra izjavil, da so vrata Equadorja odprta za inozemske priseljence." Equador hoče sprejeti v prvi vrsti 200.000 "Volksösterreicher"-jev, t.j. nemško govoreče naseljence iz nasledstvenih držav bivše Avstro-ogerske države. Predvidoma bodo v najbližji bodočnosti dovolili vselitev 20.000 priseljencev, predvsem kmetov, obrtnikov in trgovcev.

NEMIRNA PALESTINA. - Angleško ministrstvo za kolonije sporoča, da so britanske čete pri hišnih preiskavah v Tel Awion našle dokumente judovske podtalne organizacije "Haganah", po katerih je ta organizacija pripravljala oborožen odpor proti Angležem. Bombni atentat v Jeruzalemu pa je ta načrt preprečil. - Po izjavi ministra za kolonije v spodnji zbornici so v Tel Awion spoznali in zaprli 664 oseb kot nevarne teroriste. Našli so velike količine granat, bomb, cročja in municije. (Salzburger Nachrichten, 5.8.46.)

OČIVIDKA IZ FATIME. Sestra i reda sv. Doroteje, Irma Marija Lucija das Dores, iz samostana Tuy, ki je s svojima bratoma pred 29 leti smela gledati prebl. Devico v Fatimi se je v preteklem maju vrnila na mesto čudeža. Lizbonski časopis "Novidades" poroča o tem med ostalim: "Sestra Irma Marija Lucija je obiskala Fatimo in v njej vse kraje, ki so v kakršnikoli zvezi s prikazovanji. Obenem je obiskala tudi svojo rojstno hišo in pokopališče, kjer počivajo njeni starši in oba brata Franc in Jacint (ki sta bila pri prikazovanjih navzoča).

JUGOSLOVANSKA BEGUNSKA VLADA.

V navzočnosti kralja Petra II. je bila ustanovljena v Parizu jugoslovanska begunska vlada, ki obsega srbske, hrvatske in slovenske begunce. Ministrski predsednik je dr. Maček. Begunska vlada se bo borila za narodno federativno demokratsko Jugoslavijo pod dinastijo Karadjordjevičev. (Posebno poročilo solnograške "Volkszeitung".

RAZSTAVA LIENŠKEGA TABO-

RISCA. Lienško taborišče prireja pod pokroviteljstvom ravnatelja taborišča g. group captaina Ryder Younga in s sodelovanjem njegovega št. a. veliko obrtno šolsko in umetniško razstavo, ki bo odprta od 10. do 16. avgusta t.l. v Lienzu v dvorani Vajeniškega doma. Razstavljeni bodo predmeti, ki so bili izgotovljeni v taborišču. Otvoritev razstave bo v soboto 10. avgusta ob 9 uri dopoldne. Odprta bo vsak dan od 8 do 20 ure. V zvezi z razstavo bo še več drugih prireditev. V nedeljo ob 4 uri popoldne bo na lienškem športnem igrišču nogometna tekma med lienškim Rapidom in peggeškim taboriščnim moštvom. - V ponedeljek 12. avgusta ob 8.30 zvečer bo v dvorani Alpenraute v Lienzu koncert slovenskih, hrvaških, srbskih in ruskih narodnih pesmi. - V četrtek 15. avgusta ob 5 uri popoldne bo v frančiškanski cerkvi v Lienzu koncert slovenskih cerkvenih pesmi. Čisti dobiček razstave se bo uporabil za podporo taboriščnim invalidom. Na lienških ulicah so nabiti veliki plakati, ki vabijo na razstavo in k ostalim prireditvam. - Slovenski begunci povabite na razstavo vse svoje znance, tudi domačine.